

ગુજરાતના મહારાજા
કરણ વાઘેલા નાટકના ગાયનો.

—૯૯—
રચનાર.

મોરબી નિવાશી.
મોતીચંદ શામજી માધાણી
તથા

અમરચંદ લાલચંદ દેશાઈ

ભારણી—કાઠીયાવાડ.

આવૃત્તિ પહેલી.

અમદાવાદ.

આર્યોદય પ્રેસ.

આ પુસ્તક સંબંધી સર્વ હક આ પુસ્તકના કર્તાએ
પોતાના સ્વાધિન રાખ્યે છે.

સંવત ૧૯૪૬ સને ૧૯૭૦

ક્રીંમત બે આના.

વિનતિ.

આ નાટક (મોટું) જેઓને બજવવા ખાએશ હોય, તેઓએ
કસોતીને રૂબરૂ ગણી યા પત્રદારાથી ખુલાસો કરી ગાજવવું.

MOTICHAND. S. MADHANI

MORVI-KTWR.

સુચના.

જો તમે તમારા ગમને ખુશ કરવા યા શોકને વિરત :
મદદાતા હો તો વાંચો ટાઇટલ પેઇન્ટ પરની જાહેર ખબર.

M. S. M. & A. L. D.

સુચના.

અમારા આ નાટકની અંદર ધણા સરસ અને મનોરંજક આ-
વેનો આ શિવાય હજુ બાકી છે, પરંતુ સ્થળ લોકોએ લીધે બદ-
લાની સહ્યા નથી; જેઓએ ખુશ માંખવાની ખાએશ હોય તેઓએ
મોટા નાટકની ચોપડીનો લાભ લેવો. તેનું ત્રિવેચન ટાઇટલ પેઇન્ટ
(પૃષ્ઠ) ઉપર જોવા તરતી લેવી.

AMERCHAND. L. DESAI

MORVI-KTWR

૪૩૪૭

ગુજરાતના માહારાજા
કરણ વાઘેલા નાટકના
ગાયનો.

રચનાર.

મારખી નિવાસી
મોતીચંદ શામળ માધાણી.

તથા

અમરજીવંદ લાલચંદ દેશાધ

મારખી—કાઠીઆવાડ

(આવૃત્તિ પહેલી.)

અમદાવાદ આર્યોદય પ્રેસમાં મુદ્રાકૃત.

આ પુસ્તક રાજધી સર્વ હક આ પુસ્ત-
કના ઉપરથી મોતાના સ્વાધીન રાખ્યોછે.

સંવત ૧૯૪૬—સને ૧૮૯૦

કીર્તિ બે આના.

ગુજરાતના મહારાજા.

કરણ વાઘેલા નાટકના

ગાયના.

અંક પહેલો.

મંગલાચરણ.

કર્તા—

માલિનીવૃત.

અમર અમર વીજો, વીનતી શૂણ્ય ગારી;
નટવર દુઃખ હતાં, ગૂણ્ય નીધી મુરારી.
સકળ જગત નિરમ્યું, કાળ પ્રાણી દયાને;
શહસ્ત્ર હસ્ત ધર્તા, હે પ્રભૂ સાંચ થાને.
સરવ વિધન કાપો, અર્પણો સુગતીને;
અરણ્ય શિશ નમાવું; રક્ષણીના પતીને.

સર્વસાથે—

હ્રસ્વ સ્તુતિ.

(છે જન પાલક ટાળક એ રાહ)

જય જગ પીતા, સગુણ સરીતા, અધ ટાલક હે ઈશ્વરા.
અંકે ઈંદુનો તું કર્તા, નીમીશ માત્રમાં દુઃખ હતાં,
જળ સ્થળ વાયુ તારી કૃતી, પ્રણતપાળ નીર્મળ તુજ મતી;

સર્વ આંતરે તારી ગતી, સ્ત્રીપાપુક મહેધરા. ૦૪૫૦

જાડ પહાડો તું કરનાર, મહામ દેહનો સરજનદાર,

~~મહામ~~ મહિનો તું બંડાર, ઉર નદી જેને આલંકાર;

સર્વ વિશ્વને તુજ આધાર, ગુણગણીત પરમેશ્વરા. ૦૪૫૦

કરણ્ય ધેસા બજાવવા ખેલ, રતુતિ તારી કરીએ પહેલા,

માટે મહેર કરતું કિદાર, વિમ્ન રહીત ઉતરીએ પાર;

નગન કરીએ જીવનદાર, નાટક પાંચા ધરાણીધરા. ૦૪૫૦

(ઈતી નાંદી)

કરણ્ય—(સ્મશાન તરફ જાતાં, ઐક અનુચાર વંત્રોચોને જોઇ, બા-
રના વચન કહાડે છે ત્યારે)

મીતિ.

કમ ! ડર હું ખાડે, ક્ષત્રી જનુની તણું મેં પય પીધું;

નાની નદીથી લપટું, કા' ત્યારે કમ તરી શકું મીધું.

(રૂપસુંદરી જે માનવની અર્ધાંગના છે, તેને જોઇ મોહીત થઇ
તેની સૌંદર્યતાનું વીવેચન કરે છે.)

બીહાણની ગઝલ.

કાઈ ચીત કારે હજુ, ચીતરી તરી;

કાઈ શીલ્પકારે હજુ, આલખી નથી.

આંધીક રૂપ મનમયના; પ્રીયા રત્ન;

દીપ્યે કૌંતિ અગમજે, હસની ગતી.

નેણુ જેના ધનુષ્યધારી, આધર ભ્રમણ પાન;

અક્ષુ પણ અળકાટ આગે, વીજળીનો વાન. કોઈ
સ્વર્ણ રંગની સગાન, જોઈનું છે અંગ;
કપોલ જોઈના તણે, મુલાળ કુલ રંગ. કોઈ
એવી મુંદરી તણા હું, શું કરે વખાણ;
છપાઈ જવાની ફળે, પડે અંદર બાણ. કોઈ

ભૈરવી.

(એણે કહ્યું બીમળા એ રાહ)
જય જગદીશા, પરમ કૃપાળુ;
રમ્ય રમના, તારી નીહાળુ. જય
અદભુત કામ, આ તેં કર્યું છે;
મનોહર કાંતી, આ મુખ્યાની બાળું. જય
અદન ગારા, લલાટે લપેટી;
નામના વપુ છે, મદદ રૂપાળું. જય
એવી કાંના, મુજને ખીલાવો;
નહીતર દેહ, હું આજ પ્રભાળું. જય

કરણ—(પોતાના શયનગૃહમાં પદાંગ ઉપર સૂતો છે, પરંતુ નીદ્રા
તોની વેરણ હોવાથી, અને સ્ત્રીના મોહમાં લુબ્ધ હોવાથી,
ચીંદળ થઈ સ્વગત)

સીંચાનો કનરો.

(તારણી તુજથી એ રાહ)
અરે ખારી તુજમાં, ચીમતો ચોરણ;
કર્ય વિરૂપે, મન તો મુંઝાય. અરે

એક ઘડી પણ, કેમ ન વિતે;

પણ એક જતાં, વર્ષ ગણાયું.

અરે૦

તુજ દેહારે, એનતો પડશે;

નહોતર જાણે, આ શરીર તણાયું.

અરે૦

મનનૂ કરીને, જો મુજ પ્યારી;

મુજ માટે તુજ, શરિર ખનાવ્યું

અરે૦

રૂપસુંદરી—(પોતાને નહારા શુદ્ધન થવાથી દાસી પ્રત્યે)

ગીતિ.

ફેડે દક્ષિણ અક્ષ, જમાણું અંગ પણ દરકે મુજ દાસી;

કોણ જાણે શું થાશે, જાણનારતો ધરેશ ગુણ રાશી.

અ દ્રઢળા—(દિલાસો આપેછે)

ગીતિ.

ખરે જોગ એ જાણો, વૃથા ઉદાસી ખાઈ નવ થાઓ;

હાગ આમ શું હારી, મ્હાની મુક્ત સામાટ આપ થાઓ.

માધવ—(વિદેશ જતાં તેની ત્રીયા પાસે રજા ગાગેછે)

ગજલ

(ધંદ્ર સભાની ઢગની)

શુભ પ્રીયા, જાણુંછે મારે સાફ કાજ ખાસ;

વળીશ પાઠો તુલે ત્યાંથી, ચર્ચા ના ઉદાસ.

જોજન આદી મુદલ કરજો, શુભ રીતથી;

શીવનું અર્ચન કરજો, મુજ પ્રીતથી.

જેથી રૂપીજૂત થાશે, લગ્ન મારણ;

જેવડો કડીક ખારી, મુજ ખારણ.

રૂપમુંદરી—

સદર.

શુભો પ્રાણનાથ મારી, એક વીનતી;
આપનું સદાય હીત, પ્રીતે ધચ્છતી.
ફેંટે દક્ષિણ ચક્ષુ, નાથ માહરી;
અંગ ફેંડે જગજ્ઞ મારી, જુઓ મનધરી.
એહછે શુદ્ધ નાથ, અશુભ ખેદના;
જેથી પ્રીતમ શુભે યાચે, મનની વેદના.
માટે અર્જ હું ગુમરૂં, નવ જાવા તણી;
કમુદ રાખો અર્જ રાખી, દૃષ્ટી રેમની.

માધવ—

સદર.

નીકટ રોહ વાળી પ્રીયા, સગજ તુંખરે;
ચાલશે નહીંરે મુને, વિણ ગયા અરે.
એતો પ્રીયા એજો વહેગ, દીલમાં તુંતો જાણ;
પુશ મનથી આપ રંગ, ભાગની સુખાણ.
જરૂરું છે કાળ, તું અજ્ઞાત ના યાશે;
ખરે વિશેષ દિન પ્રીયા, ત્યાં નહીં જશે.
નથી હું સ્વતંત્ર પ્રીયા, પારકા ગુલામ;
હુએ મુજબ વર્તવું, પરતંત્રતાનું કામ.

રૂપમુંદરી—

કલ્યાણ.

(હાથમાં શુદ્ધો એ રાહ)

આરા પીમુછા હાલ્યો થી નય દહરે પ્રીય જવારે. એ રેક.
કાસી વારે તો પીયુ સગજવો, શુદ્ધ થયાંછે મુને આપાર-આર
ફેડે શુદ્ધ આં દામ ફરે, કમળ ન હઈં કમલાવારે-આરા

અર્જુન ઉતારો હર પીયુષ, હૃદ નહીં અગ્નિમાં હું માવારે—પારા
માધવ— ગજસ.

(હૃદ સભાની ઢગની)

ખેઠી હોં અજ્ઞાન થઈ, સગજ તું જરા,
મૂઝુ આપનાર એક, અળીકા હરા.
જેહની કૃપાથી સર્વ, શૂરા તો થશે;
મક્તિ કરો ભાવે હવે, વહેગ ત્યાગજે.

રૂપમુંદરી— કાફીનો છલ્લો.

પીયુષ પધારો ખુશીયા, તમે થાઓ માર;
હરકત હાની કાપશે, જગત તણા આધાર.
(પોતાના સ્વામીના આયુષ્ય વર્ધક શીવારાધના)

(લાજ રખણે ભવાની એ રાહ)

હું પીંચકંઠ ધારી શીવરાય, અંદ્રમૌલી શીવ કરતું સાધ.
જપુ હું શુદ્ધ પાણુકા નાગ, હમીયા તણા શીવજી સ્વામ,
પતંગપર તો આપ ધીરાજે, ત્રીનેત્ર ભોલેનાથ;
કીડા કરોછો ચનનીવિષે, જોરીની સંગ્રાથ.
કૈલાસ તણા શીવરાય, અંદ્રમૌલી શીવ કરતું સાધ.
જળ રાજ હોવે તુમ શીવજી, ચાંદ ચોકડી રાજ,
રંકે લોકને રાય બનાવે, એક આપતું કાજ;

પ્રસન્નતા થકી મુખ પ્રમદામ, અંદ્રમૌલી શીવ કરતું સાધ.
(કરજીના અનુચરો રૂપમુંદરીનું હરણ કરવા આવ્યા, તે વખતે
શુક્રની સંતપ્ત બતાવી દાસી પ્રત્યે)

દક્ષિણી લાવણી.

(શોધ મંગાવીશું સીતા શુદ્ધ સતીનીરે)

ચંદ્રકળા આહો! ચતુર સુમ દાસીરે,
પ્રીય પ્રાણેશ, ગયા વિદેશ, સુખ નભેશ,
દુઃખ વિશેષ, અરી થયો પ્રકાશીરે.—ચંદ્રકળા
નૃપતીની મતી, આમ શું ફરીછેરે,
આછે ચીન્હ, લોક બીજ, દેશ દીન;
મદ તલીન, નૃપતી જો વિકાશીરે.—ચંદ્રકળા
આનુચરો ધણા, અત્રે આવ્યા દાસીરે,
પણ ન આવ્યા, બાવી ભમાવ્યા, મેં સમજાવ્યા,
નાથ સીધાવ્યા, ને થયા પ્રવાસીરે.—ચંદ્રકળા.
થયુંજ તે થયું, બાવી નહીં ભુલેરે;
શું કરીશું, બલે મરીશું, ના ડરીશું,
લઈ ફરીશું, પ્રીય અસિ આ ખાસીરે.—ચંદ્રકળા.

દાસીઓ—(“અમારી ફર્જ શું છે” એ બતાવીને)

(રાગ મારૂ ગરબાનો)

અરે ખાઈ પીકર ન રાખો મન; કે દાસી અમે તૈયાર છીરેખા.
શીદ સ્વહસ્તે લીઓછો શ્રમ; કે દાસી
આજસુધી ખાધુ તગાઈ અન; કે દાસી
એખ કેમ લગાડી કે આજદન; કે દાસી
જ્યાં સુધી શીશ અમારૂં હૈયાત; કે દાસી
શી છે દુખટો તણ્ણીરે વીશાત; કે દાસી
ખુશીથી ત્યાં જોસો જઈખા; કે દાસી
નહી નહી નહી ચુકી દેતાં ધા; કે દાસી

બલે કરણે ક્યૌ આદુષ્ટ વિચાર; કે દાસી •

અનુચરો મેલ્યા એણેરે અપાર; કે દાસી •

ફતેહ એ પામે ન બા નીરધાર; કે દાસી •

ચાલો! ચાલો! ચાલો! જાલી તરવાર; કે દાસી •

કેશવ—(પાતાના બ્રાતાર્ધાગનાની દીન વાણી શુણી, દીલાસો)

(ક્ષત્રી કલંક કેમ લેશેરે એરાહ)

નહીં નહીં થશે માતુરે ઉદાશ,

ડરો ન માતૃ મન ગાંધીરે.

એ ટેક.

સેવા બળવા, તૈયાર છું હું દાસ;

ડરો.

બલે ગદ બર્યા આવ્યા આશીયાળ;

ડરો.

પંજો કેશરીનો પોંચાડે પાતાળ;

ડરો.

મારી ત્રોડી હાડે-હાડ કરું ચુર;

ડરો.

નથી અદ્રશ્ય નાગર હજુ શુર.

ડરો.

કા તો! પાટુ મારી ધ્રુમ્ભવું પ્રહ્લાંડ;

ડરો.

કા તો આબગાં ઉડાડું એહ ડાડ,

ડરો.

જ્યાં લગી ધડ પરે માંડે રીંશ;

ડરો.

ત્યાંલગી કાનો બાર ન લેખીશ,

ડરો.

શુણ્ણસુંદરી—(દાસી જે પુષ્પો લાવેછે, તે પ્રત્યેપુષ્પ પ્રસંશાકરેછે)

ખંખાત.

(અમર ફળ આવ્યું એ રાહ)

શુણ્ણ દાસી પુલો, આતો લાગી બહુ સારરે;—એ ટેક.

મોગરો, ચંબેલી, જુઈ, જનકતણો પ્યાર રે.

શુણ્ણ.

અનુપ સુવાસ દાસી, કેતકીની જાણ રે,

પારી જાતકનો પ્યાર, ન્યુનના પ્રમાણુ રે. શુભ.
 નવમલીકા, ડોલર, માલતી કુસુમ રે;
 ચોખલી જણાવે દાસી, સ્નેહ રૂમ ઝુમરે. શુભ.
 પુષ્પતું ગુંથન તું તો પ્રોત થકી કરે રે;
 ખાંડોલ ન કરે દાસી, શીખ દિલ ધરે રે. શુભ.

શુભસુંદરી— શીખરિણી.

હવે વેગે જા તું, ઝડપ પકડી નીકટ પતી;
 કહાં સ્વામી છે તે, ખબરજતું આપે ઝડપથી.
 નહિ મુને થાએ, લગિર પણ શાન્તી પિયુ વિના;
 અત્રેથી તું જાએ, મમ વચન ઉરે ધારે તહાં.
 શુભસુંદરી—(પોતાના પ્રાણેશનો સ્વર્ગવાસ સાંભળી, મુર્ચ્છિત
 થાય છે, તેને દાસીઓ સાવધ કરેછે, ત્યારે અત્યાકૃદથી)
 (ખીયુંને તમ્બવનાર એ રાહ)

અકસ્માત્ દીનાનાથ, ડોપ શું કર્યો;
 એકાએક હરખ તેં શીદને હર્યો.
 શુરે જોયો તેં તો પ્રભુ, મારો અપરાધ;
 એકા એક અરખ્યું દૈવ, દુઃખ તેં અગાધ.
 પુર્વે પ્રભુ મેં કીધાં, હશે પુરાં પાપ;
 સાધુને સંતાપ્યા હશે, તેનો આ છે શ્રાપ.
 હાય હાયા હાયા! પ્રભુ વિપતી પડી;
 દુષ્ટ રાય કૃત્યથકી, નીશ્ચે આ નડી.
 ધિક્ક ધિક્ક રાય તુને, કીધી આ મતી;
 મોતને શરણુ કરે, ફેર ના રતી.
 જા! જા! દુષ્ટ તુને દહ, ક્રોધથી હું શ્રાપ;

ખબર ન પડે કોને, ક્યાં મરાણો આપ.
વચન કહ્યાં જે મારાં, કદી ના ફરે;
સ્વચ્છ દિલથી સતી, થાઉં છું ખરે.

અંક બીજો.

જેઠાશા—(‘ આહા હા ! રાજાને કેવી મતી સુઝી છે.’ એવી રીતે
પોતાના હૃદયમાં ખેદોત્પત્તિ થવાથી સ્વગત)

માલિની વૃત.

હર ! હર ! હર ! ગભુ, આહ ! શું કરે કાળો;
દીન દીન નિર્પરાધી, સ્ત્રીપરે કીધ ભાળો;
હર ! હર ! હર ! શંભુ, કેમ જોવાય મેંથી;
કોડોપર ગળ તૂટયો, દુઃખ શું ઝાઝું એથી.
મતિ નથિ કિંધ સારી, દષ્ટિથી જે વિચારી;
સમજ તું અધવાળી, તાહરી છે ખુવારી;
ધિક ધિક ભરમાવી, વૃજને રે ફસાવ્યો;
ફિટ ફિટ ફિટકાર, દુષ્ટ વીચાર લાવ્યો.

લાવણી.

(અધ બીચ મહોબત એ રાહ)

હે જગદીશા હે જગદીશ, આશો રે બન્યો બનાવ;
શું અપરાધી નાર છે, જે પરે દુઃખનું નાવ. હે
વણુ વિચારે (૨) ! આ શોરે કરે કીરતાર;
સતી સાધવી બાધને, આ દુઃખતણો બંધાર. હે

હે કરણરાય (૨) કીધો તેં દુષ્ટ વિચાર;
 તુજને પીડા આપશે, નક્કી મનમાં તું તો ધાર. હે૦
 રૂપથી મોહી (૨) કીધુ છે તેં તો કૃત્ય;
 ૧૭ આપશે એહનું, આલ્યો રસ્તે અસત્ય. હે૦
 તું શીખ્યો વેદ (૨) પણ બેદ લાધો નહી કાંઈ;
 છે પુત્રી પ્રજ્ઞની નારીઓ, એ બુદ્ધ્યો કેમ થઈ ન્યાઈ. હે૦
માતીશા— (નેપથ્યમાં બોલતો પ્રવેશ કરે છે)
હુમરી.

(કાંઈ બાતપેં દુંદ રહી એ ચાલ)
 શો બનાવ બન્યો ! શો બનાવ બન્યો,
 અરે ધશ આતે શો, બનાવ બન્યો. એ ટેક.
 મતી શું ફરી આમ, રાય હે તારી;
 આમ એકા એક, ઘેસો ઘણો. શો બનાવ.
 કેશું મરાણો, સતી થઈ નારી;
 સરવ બનાવ, બનાવે બણો. શો બનાવ.

માધવ— (પોતાના બ્રાતનું મૃત્યું થવાથી ખેદ યુક્ત)
રામમી.

(ધિક: હીદુંબાઈ એ રાહ)
 અરર ! પ્રભુ આ તેં શું કર્યું, કીધો અમપર કોપ,
 શું રે અપરાધ મારો પ્રભુ, બંધુ થયો અસોપ. અરર૦
 બંધુ જેવા બંધુ ક્યાં ગયો, તજી મારો સંબંધ;
 તુજવિના બેભાન થઈ, બઠકું બાત હું અંધ. અરર૦
 રામચંદ્ર પ્રત્યે હતી, જેવી લક્ષ્મણને પ્રીત;
 તેવી પ્રીતી મુજ ઉપરે, બંધુ તારી અચીત. અરર૦

એક વાર ખંધુ આવીને, દઈ જા તું દર્શન;
 એટલી મહેર તું કરે, જેથી રીઝાવું મન. ૨૨૨૦
 નારી મારી તો મળશે કદી, જે છે જગમાં હૈયાત;
 પણ તું તો કેમે નહીં મળે, હાય ! હાય ! હે બ્રાત. ૨૨૨૦
 ધન્ય ધન્ય તારો ભક્તિને, ધન્ય અગ શું પ્રેમ;
 ધન્ય ધન્ય તારો વાણીને, અમૃત વરસે છે જેમ. ૨૨૨૦

માતીશા—(દિલાસો આપે છે) સદર.

શોક ગીતનું તજ દીએ, હવે કરતું ઉપાય;
 ગયું કદિ હવે નહીં મળે, શાને ધુમ્મવે કાય. ૨૨૨૦
 ઘેરું રાખીને મીત્ર હવે, કરે કંઈક પ્રયાસ;
 જેથી નારી તો તારી મળે; હવે થા ના ઉદાશ. ૨૨૨૦
 વિલાપ સાંભળી તાહરો, દિલ માંડે દુઃખાય;
 થયું ન થયું થશે નહીં, સગળ મનગાંય. ૨૨૨૦

માધવ—(કરણને વાક્ય પ્રહારથી શીટકાર દે છે.)

બનઝારા.

હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા, કીધાં દુષ્ટ કૃત્યના બારા,
 તેં ક્ષત્રી નુરતો ખોયું, તેં પરીયા પાણી નવ જોયું;
 કીધાં કૃત્ય ખીન વિચારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 તું ક્ષત્રી જીજ નથી સાચો, તું બ્રહ્મ મતીપર નાચો;
 તેં ત્રોડ્યા નીતીના ધારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 તેં દગો મુજને દીધો, તેં અસત્ય મારગ લીધો;
 ફટા ફટા તજને શીટકારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 તેં પગલું ભર્યું છે આણું, પણ જોજો થવું છે થાણું;

બરાણું જોજો ઉચારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 તું ગુજરાતનો રાયે, તે થકી છકી નવ જાયે;
 દુઃખ સ્વાદ ચખાણું ન્યારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 જોતર વધું મદમાં તારું, પણ યાદ રાખ ઉતારું;
 લાગશે અસીની ધારા; હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 પરદારા હણું તેં કીધું, તેં મોત માર્ગને લીધું;
 ધિક્ક મુખ્ય તુર્ગને ધીકારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.
 તુજ ઘેલા તણી ઘેલાઈ, જાહેર અત્રે જાણીઈ,
 દેખ હવાલ થાયજે તારા, હે પાટણુ તખ્ત ધરનારા.

માધવ—(રાજની સાથે વેર કરવામાં કાંઈ ફાયદો નથી, એ જાણત
 મોતીશાના ગત વિરુદ્ધ થઈ.)

માલિની છંદ.

નથિ નથિ નથિ ધારો, દુષ્ટ એ રાય મારો,
 નથિ નથિ નથિ ધારો, સ્નેહી વેરી વિચારો;
 નથિ નથિ નથિ ધારો, હુંજ તેનો સચીવ,
 નહિ નહિ નહિ ભુલું, વેર હું લેઉં છવ.

આશાગાડી.

વેર લેવું ખરે મારે, મોતીશા વેર લેવું ખરે મારે. એ રૂક.
 દુષ્ટ જોયનથી, એહ છંધો છે, કૃત્ય કરે ખીન વિચારે, મોં
 પાટણુ ખોશી, દુષ્ટ એ જ્યારે, ગર્વ ઉતરશે ત્યારે. મોં
 સોંહ સુતેલો એણે જગાડયો, શાંતી હવે શું એ ધારે. મોં
 છંધો જાહુ છે, જાંચુક લુચ્યો, ફેશરી મદતો ઉતારે. મોં

ભુજંગી છંદ.

મલે ને ખમ્યો, રે છંધો એહ રાજ;

પડી વાંસ એની, ઉતારું હું માન.
 અતી ગર્વ માંહે, હુએલો શીયાળ;
 કહો ચૂકરો કેશરી, કેમ કાળ.

(પ્રપંચ દુષ્ટ શાને કરેરે)

અરે શું કરે છે આ વિચાર;	વૈર એનું હું નહીં ચુકુંરે.	એ ટેક
ગુન્હેગાર જન્ય કેમ વિણુ માર.		વૈર૦
ગારી ત્રેડી પાડું એહ મુખ તાજ;		વૈર૦
છોને હોય પ્રગળ એનું આજ.		વૈર૦
બલે હોય ગુજરાતનું તખત;		વૈર૦
છોને હોય વડીરે સહતનત.		વૈર૦
કરું જોજો મીત્ર એને હું હેરાન;		વૈર૦
કરાવું હું જોજો વીખતાણું પાન.		વૈર૦
સાચો હોઈ જો નાગર તણો તન;		વૈર૦
વેર વાળીને પ્રસન કરું મન.		વૈર૦
મુર પશ્ચિમે જો હોગે કાઠ વાર;		વૈર૦
પણુ નહી તણું મીત્ર આ વિચાર.		વૈર૦
વેર લેવા માટે થાઉં છું તૈયાર;		વૈર૦
ધિક્ક ધિક્ક નીરાંતે જેસું ધીકાર.		વૈર૦

માધવ—(જે બ્રાતાએ બ્રાતાધાંગના વાસ્તે પ્રાણપાણ કર્યો છે, તે
 બ્રાતા (સહોદર) ના ગુણ યાદ આવતાં પ્રસંશા કરેછે)
લાવણી.

(મુજે છોડ ચલા બનજરા)

ધન્ય ધન્ય બંધવા મારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.

નિમ્નપ્રતિમ્ બકિત તો તારી, છે કનકજેવી રૂપાળી;
 ધન્ય ધન્ય ટેક તુજ પ્યારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 પાંડવ ધર્મ તેં પંખ્યો, પ્રેમ રામ શું લક્ષ્યાણુ દેખ્યો;
 ધન્ય ધન્ય તુજ વિચારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 તુજ બ્રાત તણી સગાઈ, ખચીત અત્રે જણાઈ;
 ધન્ય ધન્ય બ્રાત હે પ્યારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 તેં બ્રાત સગાઈ જાણી, શમશેર મ્યાનથી તાણી;
 માર્યા શત્રુ અસીની ધારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 જીવ ગણ્યો નહીં તે પ્યારો, નહીં લાવ્યો બીરૂ વિચારો;
 વિરલા મળશે વિર પ્યારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 ધન્યવાદ આપ્યો જનોતા, શોભાવ્યું નાગ તેં પીતા;
 ધન્ય ધન્ય તુજ અવતારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 ગમ નારી ગાતસમ જાણી, તુજ કલત્ર સંલક્ષ વિસારી;
 ખમ્યો જખમ અસીનો ધારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 પ્રાણુ વાસ લગી તું ઝુઝ્યો, પાણુ અસી ધાવ નવ રૂઝ્યો;
 તજી દેહ સહોદર પ્યારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 તુજ તારીફ કરું તે થોડી, નહીં મળે તુજસમ જોડી;
 ભર્યા કીર્તિ તણા ક્રોધારા, શું વખાણુ કરું હું તારા.
 નામ અમર જગમાં રાખ્યું, નહીં કલંક કુમનું સાંખ્યું;
 ભવોભવ બ્રાત સમ તારા, હું માગુ મુખથી મારા

આશરો—(આરાસરી જગદળાનો સ્તુતિ કરે છે)

ઇંદ્રવજી ઇંદ્ર.

સત્ય મુક્તિ એન્ટ છું, અંગમાતા;

સવં દુઃખ નીવાણી તું છું ત્રાતા.
 આનંદ દાતા સદા તું બવાની;
 સર્વોપરી દેવીમાં તું પ્રમાણી,
 ન્યારા દર્શનોની છું આપનારી;
 કંકાસને ક્લેશની વાધનારી.
 આનંદથી ચર્ણુ અમેજ સેવા;
 સૂખોદધી આપ હમેશ દેવી.
 ભક્ત જનોને છું તું સાંચકારી;
 આરાસુરી અંબમયા હમારી.
 હર્ષથી માત્ર વર એક માગી;
 ઘો ભક્તિ બાવે થઇ જડભાગી.

માધવ—

દીંડી.

આરાસુરી સુખ દાતા અંબ માતુ;	
સુખ આપ, દુઃખ દાપ, સાંચ થાતુ.	આરાસુરી
બણી મે'ર કરી દર્શનો તેં દીધાં;	
અહીં આવવાના વચન માતુ કીધાં.	આરાસુરી.
શયા માંહી રંકદાસ તો પીડાતો;	
બણો બણો માતુ મનમાં મુઝાતો.	આરાસુરી
આપે આવી એકાએક દુઃખ વિદારી;	
હિમ્મત આપી દીન ભક્તને તેં બારી.	આરાસુરી
આવ્યો અહીં રંકદાસ આજા માની;	
આજા, શી છે આપ તણી કો' બવાની.	આરાસુરી

આકાશ વાણી—

છપો.

નવ ફિકર કર જાળ, ભાવથી અહીંયા આવ્યો;

આજા માની મુંઠે હુકમ ખરોજ બળવો.
 નથી તારો અપરાધ એહ અપરાધી સાચો;
 થઈ મોહમાં અંધ, દુષ્ટ ગતીપર નાચો.
 નીર્પરાધી હે બાળકા, એક ચીત્તથી તો જુએ;
 રહસ્ય દિલમાં સમજ તું, દર્શન ન્યારાં તો દીએ.

માધવ—(દરમ્યાન માતૃશ્રી દર્શન ન્યારાંજ આપે છે, તેનો રેહ-
 સ્ય સમજવા ગીત્ર પ્રત્યે)

ગજલ.

ગીત્ર બેદ આનો શું છે, તેહ તું કહે;
 મ્નેચ્છ હસ્ત હોંદુ જન, પકડયો છે ખરે.

માતીશા—એનો બેદ હું ન જાણું, એ છે બેદ શુદ્ધ,
 એની પાસે ચાલે નહીં, મતી મારી મુંઢ.

માધવ—યાદ આવી યાદ આવી યાદ આવી વાત,
 મ્નેચ્છ દિલ્લી શાહજાણો, કર્ણ પકડયો હાથ.

માતીશા—સત્ય ગીત્ર સત્ય ગીત્ર, કાને ઝાલી વાત;
 આશાનો ઉત્તમ કર્યો, ધન્ય અંબગાત.

અંક ચોથો.

કૌભારાણી—

ગજલ.

(ઇંદ્રસમાની ઢગની)

શુભ પ્યારી દાસી આજ, થાય છે ઉચાટ;
 ગયો છે માધવ દિલી, ઘડવા કંઈક ધાટ.
 હું તો જાણું શાહની પાસ ગયો હશે;

આજીવ કરીને તેની મદદ માગશે.
 કીધું હશે, કળુજ શાદે મદદ આપવા;
 વચન આપ્યું હશે, તેનું દુખ કાપવા.
 શાહ તણું સૈન્ય તો, અપારરે હશે;
 કૃત્ય કર તું દારી પ્યારી અત્રે આવશે.

વૈતરણી—

સદર

કદીક મદદ મળે બાઈ, તોય શું થયું;
 હજી ક્ષત્રીવટ, ક્ષત્રીમાંથી નથી ગયું.
 નાશ પામ્યા નથી, હજી ક્ષત્રી શુરવીરો;
 હજીકો વિચાર આવો શીદને ધરો.
 પુન્યશાળી, બાગ્યશાળી નૃપછે બહુ;
 સંકટ ન સહે, સત્યવાત હું કહું
 સ્વપ્ને વિચાર ભીરૂ બાઈ ના ધરો;
 એના દળ થકી શીદ આપતો ડરો.
 શુરવીર તકંડામાં કોઇ ના બાણો;
 તુર્ક જંગીતાએ શુર કોઇ ના જણ્યો.
 એહ તકંડાનો નથી, કાઇપણુ ડર;
 નામદાર સંગ્રહ ઈંધો શાહ તણે ધર.
 પરાક્રમ તુર્ક મુર્ખ, શું જાળવશે;
 આશા એ ન રાખો, તુર્ક વિજયપામશે.
 બાગ્યવંત કરણ રાય, છે પરાક્રમી;
 કેમ, ખુશી રેશે કહો, તકંડે નથી.
 નહીં નહીં નહીં નહીં, રાજા કોઇ પાર;
 શીદ કરે વિચાર આવો, કવામી છતાં સાર.

કરણ—

સદર

રૂપ ગુણ બાળી ડ્રીયા, શીદને મુંઝાય;
 આગ બીર વચન કાઢે, ઘેલી કેમ થાય.
 ઘણી ખુશી સાથ. બહે આવે તર્કડા;
 એક રાગશેરથી, કંઈ હું દુકડા.
 સાંભળ્યા નથી, લગ્ન તેં મુંજ પરાક્રમે:
 બુદ્ધ તણો ડર ન રાખી, ક્ષત્રી થઇ અમે.
 ગહોત્સવ બનણી ગળે જો આવા પ્રસંગ;
 આંગની જરૂર નથી, માત્ર રણ રંગ.
 ઘણી ખુશી સાથ તમે નીર્જામેને કાળ;
 લેશ પણ રાખો નહીં તર્કડાની શાળ.

કેલારાણી—(એ સાંભળી હુશીઆર થઇ)

લાવણી.

(મુલ સનમેં ગાહેર ખડા ખડા રેનાહે)
 બહે બહે આવે એ તર્ક અહીંયા સ્વામી;
 હું નથી ડરતી હવે નાથ આવે હરામી.
 અરે શીઆળ ટોળું, અહીં આવી શું કરશે;
 કેશરી સાથ તો લડવા હામ શું ધરશે.
 બેસી રહીએ જો ઘેર, લાજશે પરીયા;
 આ પ્રસંગ બળ્યો હિતમ, આજ કેસરીયાં.
 જ્યાં લગી પ્રાણનો વાસ, ખરે તો લડવું;
 શત્રુના કાપી સીશ, તેજ તો હરવું.
 નથી નથી જગતમાં સાર, મુન્ય સંસાર;
 એક મેળવી નીર્મળ નામ, મન્ય અવતાર.

આ જનમ ધરીને કહો, કોણ ના મરતું;
 આ ચક્ર મોતનું, આવે ખરે તો ફરતું.
 નથી નથી છોડતો, કોઈ પ્રાણીને કાળ;
 પછી હોય ભક્તેને વૃદ્ધ અથવા બાળ.
 આ મહાભારતના રત્ન શુર સંભાળી;
 આ કાપી રાત્રુ દળ, ક્રોધને ટાળી.
 આ અગળા પણ બળવંત અસી ચક્ષાવી;
 છે ધણી વખતની ભુખી ભક્ષ ખવરાવી.

માધવ—(પોતાના દેશમાં તુર્કનો પગ પેસારો થવાથી તે લોકને
 દુઃખી કરશે એમ જાણી)

ગાઝલ.

(મેને ક્યાં જુલમ એ રાહ)

મેને ક્યા અહો, જગદીશ્વરા, કર્મ પુરા (૨)
 ગયો દિલી હું, વિચાર કર્યો, નહીં મેં જરા (૨)
 લામો હું તુરક, દુષ્ટ ખરાબ, જુલમી બડા (૨)
 કરશે ખરે, લોચંતણા, ચુરે ચુરા (૨)
 નકી કરશે, ગંદી અહો, આ તો ધરા (૨)
 સંતાપ એ, ઓછો નહીં, જાણું જરા (૨)

કરણ—(શુરના આવેશમાં)

(ક્ષત્રી કલંક એ રાહ)

ભલે ભલે આબ્યા અહીં એ યવન.
 ક્ષત્રી સુર્ય શું અસ્ત મામ્યો રે.

એ ટંક.

બલે આવ્યારે ઉમંગ ધરી મન.	ક્ષત્રી૦
ગુજરાત લેવાની એની આશ;	ક્ષત્રી૦
ક્ષત્રી પુત્ર સાચો કંઈ હું વિનાશ.	ક્ષત્રી૦
એહ તુર્કડાનો ડર કેમ ખાઈ;	ક્ષત્રી૦
શુદ્ધ ક્ષત્રી સીંહ પાણી તો જણાડી.	ક્ષત્રી૦
દાદી ખિંચી ગાયે પાડુ જેજે ટાલ;	ક્ષત્રી૦
ત્યારે જાણો સાચો ક્ષત્રી સીંહ જાળ.	ક્ષત્રી૦
એણે કીધો બલે પગનો પગાર;	ક્ષત્રી૦
દસી કમર ને કંઈ હું સંકાર.	ક્ષત્રી૦
બલે બલે આવ્યા લુચ્યા એ શીયાળ;	ક્ષત્રી૦
પણ કેશરી ન ચુકે એનો કાળ.	ક્ષત્રી૦
બલે હોયે એનું સંચરે અપાર;	ક્ષત્રી૦
મારી ત્રોડી ટુકડા કંઈ હજાર.	ક્ષત્રી૦
પગ ચાંપી એને પોંચાડુ પાતાળ;	ક્ષત્રી૦
કંઈ જો જો દાલી શહેર પાયમાલ.	ક્ષત્રી૦
શુરવીર ભર્તખડની મોજાર;	ક્ષત્રી૦
રેવા દહં નહીં તુર્ક નર નાર.	ક્ષત્રી૦
એવી મુજ મનમાંડી છે ઉમેદ;	ક્ષત્રી૦
તુર્ક કરે કેર એ શું ઓછો જોદ.	ક્ષત્રી૦
આરાસુરી અંગમાત કરે મેર;	ક્ષત્રી૦
કામ કરવું ન જાણે મુશ્કેલ.	ક્ષત્રી૦
જો જો કંઈ સર્વ તુર્કગન દોન;	ક્ષત્રી૦
નહિ એન પટે એને ગારવિણ.	ક્ષત્રી૦
એણે છંછેડ્યો છે, જાણો આ વ્યાસ;	ક્ષત્રી૦

જાણે કરી માગી લીધો એણે કાળ	ક્ષત્રી૦
એણે જગાડ્યો છે સીંહ સુતેલ;	ક્ષત્રી૦
કહો જાગ્યો આવરે ગોઠો શુભેલ;	ક્ષત્રી૦
પણ ક્યાંથી હોય જાણો એને શુદ્ધ;	ક્ષત્રી૦
નાશ કાળે વિપરીત સુખે ખુદ્ધ.	ક્ષત્રી૦
વિધીએ બુઝાવ્યા નહીં જાણો તર્ક;	ક્ષત્રી૦
વાસ કરાવું હું જો જે એને નર્ક.	ક્ષત્રી૦
જાણે ગયું રજપુત તણું શર;	ક્ષત્રી૦
પણ આનો કરે ખરે હાડ ચુર.	ક્ષત્રી૦
અહીં તથી નામદે ક્ષત્રીના તન;	ક્ષત્રી૦
ધૂળ મેળવું ન પરીયા પરાક્રમ;	ક્ષત્રી૦
અરખ્યો વિધીએ આનંદ આપાર;	ક્ષત્રી૦
લેશે લાવ આજ, ક્ષત્રીનો કુમાર.	ક્ષત્રી૦
ચાલો લડવા થઈ હવે તૈયાર,	ક્ષત્રી૦
હવે પકડીએ પ્યારી તરતાર.	ક્ષત્રી૦
આજ પુરી ઈશ્વર તણી મેર;	ક્ષત્રી૦
બક્ષ મેળવશે ગગ શગશેર.	ક્ષત્રી૦
ઘેર ક્ષત્રી બેઠો જાણોરે ધીક્કાર.	ક્ષત્રી૦
જ્યારે પ્રસંગ ગળેરે આવો સાર.	ક્ષત્રી૦
રણે રંગ રાખી મેળવીએ નામ;	ક્ષત્રી૦
મૃત્યુ પછી પણ હયાત પ્રમાણ,	ક્ષત્રી૦
મળવું જે મુશ્કેલ ખરખરે દામ;	ક્ષત્રી૦
માત્ર મળે ખરે, જાણોયકી દામ.	ક્ષત્રી૦
ત્યારે કેમ જવા દઉં આ પ્રસંગ;	ક્ષત્રી૦
રણે જુઝવું ધરી અતી ઉમંગ.	ક્ષત્રી૦

(કંગનવા મોરા કરસેં એ રાહ)

મેર મુજ પર આજે, પ્રભુએ કરી રે;
આનંદ હૃદયી આપ્યો રે, પુરણુ હર્ષ તો વાપ્યો રે;
દીધો આજ મુને ઉપકારી, પ્રસંગ આપી સુખ ભારી.
કીર્તિ મેળવ શું સારી, વન્ય છે હરીરે.

મેર.

સુખ મુદ્દતાણું તો લેશું રે ધા વેરી જનને દેશું રે,
જસુસ બસે તુ આવ્યો, આ શુભ સમાચાર લાવ્યો;
મુજ મન બહુ તું ભાવ્યો, દર્ષ બક્ષીશ ખરી રે

મેર.

કૈલાસરાણી—(કરણ રત્ન માંગયા આવે છે ત્યારે)

બીહુમની ગજલ.

પ્યારા પ્રાણાધાર, વીજથી ત્રાસો; એ ટેક.

શત્રુ સંહારો, ખતાવો તમાશો.

પ્યારાં

શત્રુના દળને કાપીજ નાંખો, જળમુળથી કાઢો ઢાંસો;

શસ્ત્રજ ફેંકો વેરી વખાણે, કીર્તિ તમારી પ્રકાશો.

પ્યારાં

બક્ષ મળ્યો છે તે તમે લેશો, વચન ઉરે તો ઠાંસો.

પ્યારાં

કૈલાસરાણી—(પોતાનો સ્વામી મુદ્દમાં વિજય પામે એ વાસ્તે હ-
થરાવાનું)

દીન્ડી.

ઉરે ધર તું ચારજ શીવ મારી,

સુખ આપનાર, તું છું ત્રીપુરારી;

સાય કરે સુખ દાતા, મનમયારી.

હરે.

રણક્ષેત્ર માંહી, વિજય કંથ પામે,

નાથઠલ ત્રીપુરારી તું તો વામે;

કીર્તિ જગત માંહી, નાથ કરી જામે.

હરે.

નાથ વેરીને પ્રાતા તું તો સંહારે
કપર તુકંની કરે અહીં ત્રીપુરારે;
આ દીન દાસી, અર્જ તો ગુમરે.

હરે.

કૌલ - (પોતાના સ્વામીનું મૃત્યુ થએલું છે એમ સાંભળી)
લલિતછંદ.

અરર હસ તેં કોય શું કર્યો, હરખ હશ્વર આજ તેં હર્યો;
પ્રતિજ માહરો આજ મારિયો, શિદ હું ઉપરે કોઢી તું થયો.
લલિત મુખડું મુજનાથનું, અટાળ તેં કર્યું દુઃખ તો ધણું;
ટળવળી અમો હાય હાય રે, દુખઃ આ દશા ના ખમાય રે.
પ્રભુજિ માહરો વાંક શું અરે, વગર કારણે સૂખ તું હરે;
ગગન તાહરો કોય હાયરે દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
સર્વ જગતમાં દેખ તુ હરી, નિરખિ આજ શું બૂલ માહરી;
નકિજ અંતરે, ઉઠી લાય રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
પ્રિતમ માહરો ક્યાંહિરે ગયો, ત્યજિ દઇ મુને ગૂમતો થયો
દિલગિરી અતી આજ થાય રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય
ધટિત આ નથી ઈશ તૂળને, દીન નાકી કરી હાય મુજને;
ઉદર અગ્નિ તો ના ખુઝાય રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
પટણુ સૂર્ય તો અસ્ત પાગિયો, અરિજ જ્ઞેરમાં આજ જનિયો;
પવન શોકતો આજ વાય રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
ગરક તો થઇ શોકમાં પ્રભ, નિરપરાધિને કા' શિ આસળ;
સુખધિ આજ તો કા ન ખાય રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
ઈશ દયાળ તું દુઃખ કાપને, ગરિય હાસિને સૂખ આપને;
અરજને ધરી ઉરમધિ રે, દુખદ આ દશા ના ખમાય રે.
સ્વરૂપ સૂખ તો આજરે ગતા, પરમ પ્રાણના છદરે જતા;

શરણુ આવને ઇશ હાથરે, દુખદ આ દશા ના ખમાયરે.
મરણુ આવને હુકડું હવે, શરિર નો જળયું આજરે દેવ.
૧૩૨ માહરી પાડું કાયરે, દુખદ આ દશા ના ખમાયરે.

અંક પાંચમો.

દેવળદેવી—(સારંગદેવ સાથ પ્રીત યંયાથી તેના તરફ તેનું મન આ-
કર્ષાયાથી)

કહયાણુ.

(શ્રી જગત્ પત્ની એ રાહ)

ધ્યારા મારા કંથ, સઘ કરને પંથ,
નહીં તો જાણુ ઊરવિશે, આ કયાનો અંત. એ ટેક.
ધ્યારા મારા દર્શ દર્શને, આલ્યો ગયો તું,
તુજ નામનું રટણુ કરતી, અહીં બેઠી છું હું. ધ્યારા૦
વાઘણુ તણા ફાંસામાંથી છોડાવી તે નાથ,
એક નાથ મેં તુજને દેખ્યો, અવર બ્રાત ને તાત. ધ્યારા૦
જલદી આવો ધ્યારા મારા, મુંઝાયું મુજ મન;
નહીં આવો તો જરૂર જાણુજો, દેહ કઈ પતન. ધ્યારા૦
રહેમ કરી આ દાસીપરે, આવે સત્વર નાથ;
તલપ્યું છે મનડું બહુ માઈ, વાત કરી તુજ સાથ. ધ્યારા૦
તન ધન હું તુજને જાણું, તું મારો પરમેશ.
તુજ વિના પણ એક ન જાયે, મહેર કર પ્રાણેશ. ધ્યારા૦
મેંવાડો.

પ્રીતમ પ્રાણાધારરે, તું જલદી આવને.
પ્રેમી ધ્યારા તુજ વિના, મન માઈ મુંઝાય;

બીરહામ્બીની વેદના તો, બાળે છે મગ કાયરે. તું

કેમ દયા તું આણુતો, નથી નાથ હે સુખણુ;
જો કે દયા લાવીને, બચાવ્યો મારો પ્રાણુરે. તું

ચીત ચોરાયું ગાહરું, ધ્યારી તુજમાંય;
અન્ય હવે હું બ્રાતજ લેખું, પ્રીય તુજવિનાયરે. તું

શીખરિણીવૃત્ત.

હવે કાયા પાડું, લગિર પણ વીલંબ ન કરું,
દયા કાંઈ નાવી, પણ તુજવિના હું નકિ મરું.
ભર્તા તુને કીધો, અન્ય પુરૂષ બ્રાતા મુખ બાણું;
સત્ય રીતી બાણું, કદિ પાત્ર ન છાંડું દુઃખ બાણું.

વસંતતિલકાવૃત્ત.

આવું કઠોર મન કાં, થયું છે તમારું,
નાવ્યા પ્રયોજન નકી, કરો છે શું વારું.
બાવો અત્રે જલદિ, દેહ બચેજ મારો;
માતું નકીજ ઉપકાર, પ્રભૂ તમારો.

શંકળદેવ—(આ શબ્દ સાંભળી)

માલિનીવૃત્ત.

નવ નવ નવ થામાં, કામની તું ઉદાસી,
નકિ નકિ નકિ છું તું, મૂળ માટેજ ખ્યાસી.
નકિ નકિ નકિ પ્રીતી, તાહરી તો જણાણી;
નકિ નકિ નકિ છું તું, કામની સુઝ શાણી.
પ્રભુ પ્રભુ પ્રભુ મૂને, કામની આર્ધી આપો;
ચર્ચા હું ઉપકારી, સમર દુઃખ કાપો.

માલિનીવૃત.

દેવળ—પતિ અતિ રૂપવાળા, જલદિથી આહિ આવે,
અતિ પ્રિય મુખ તારું, પ્રાણુ પ્યારા બતાવે
હતિ અતિ તર્પે મૂને, મૂખ જોવાની પ્યારા,
ઝડપ પકડિ આવે, ચર્ણુ સેવું તમારા;

સારંગદેવ— માલિની વૃત.

નહિ નહિ નહિ રાખે, ચીંત ઉરેજ કાંધ,
ખરિ ખુણિ ખરિ તારી. સાધવીની જણાઈ;
સ્મરણુ કરિજ આવ્યો, સ્નેહ તારાનું આંહી,
નહિ નહિ નહિ આવે, કામની દુણ ક્યાંઈ.

દેવળદેવી— (પોતાના સ્વામી તરફ અતિશય પ્યાર રહ્યો છે, તેથી
જુદા પડતાં, જેએન થઈ થોડીવાર રે'વા વિચાર્યાકરેછે)
ઝીંઝોટી દાકરો.

થોડીવાર થોડીવાર થોડીવારરે,	
રહેને પ્રાણુશ અહીં થોડીવારરે.	થોડી૦
છપી નીમંજ હર્ષ પારા વારરે,	થોડી૦
થાયછે અતિષેં મુને પ્રાણુધારરે.	થોડી૦

સાર—(શંકળદેવને દેવળદેવી આપવા કરણુને કહેતાં, કરણુ તેનો
સ્વીકાર નહીં કરવાથી સદ્બોધ આપેછે.)

શાલીની વૃત.

સાચી એનીછે, વૃપતીજ પ્રીતી;
જે કાદી છૂટે, ન પૂર્ણ પ્રતીતી.
પુત્રીએ લીધી, પ્રતીમાજ સાચી;

અન્ય ને વરી, કરશે છું કચી.
 બંધાણી પ્રીતી નવ રાય કાપો;
 રવેચ્છાથી દીધું, સુખ પૂત્રી આપો.
 જોડુ જો જોનું, સત્ય ધાય સાર;
 નીતીથી આલે, શક ના હું ધાર.
 નીતીવાળો, શંકળદેવ સારો;
 બ્રહ્મ કર્મથી, વિરક્ત વિચારો.

અંક છઠો.

અલાઉદ્દીન—(પોતાની માથુકની ગ્લાની યુક્ત મુખ મુદ્રા જોઈ)
 કાલીંગડા.

(સ્ત્રીયકું મનવા ધીક્ક ધીક્કરે)

પ્રીય બેગમચું, દીલગીરીહે;

સખ નગોપે, અમીરી મેરીહે.

પ્રીય૦

શુંછે પ્રયોજન, હે મેરી માથક,

મુખ મુદ્રા ક્યું, મ્હાન તેરીહે.

પ્રીય૦

છછો પ્રીયાજો, તેહ મેં આપું,

ખોલ સત્તાજે, ક્યું ય મેરીહે.

પ્રીય૦

કેલા—

ગઝલ

શુભો દિલી તખ્ત સોહ, અંજ એક હે;

નહી હે ખાલીફ, મુસ્કલ છેક હે.

મેરી બેટી દેવલ જો હે, કર્ન ફરી પાસ;

હસ ગીના રહુગા સારા દીનમેં હાસ.

ઉરકુ અડી ખુલાવો, ઐસી અર્જ મેરી હે;
કમુત રાખો, અર્જ કરે શાહમેરી હે.

અલાઉદ્દીન -- મારવાડી લાવણી.

(આછા મેરી જનન એ રાક)

માશુક મેરે પ્રાન, મુશ્કેલ ક્યાવો,
મુશ્કેલ ક્યાવો, પલુ મેં કરસો:

માશુક૦

આભાગંડાસેં સૂર ઉતારેં;

તેરે સેં જ્યાદે, નહીં હે પ્રીયા કે. મુશ્કેલ ક્યાવો:

માશુક૦

છોડ દીલખીરી, તનયા ખુલાડેં;

દાનું દીનું મેં, ખડે બેગમ જો. મુશ્કેલ ક્યાવો;

માશુક૦

અંક ૭ મો.

કરણ—(એક અગીર કરણને દેવળદેવી અને કૈલા પાસે દીલી લઇ
જયા વિજાતી કરે છે ત્યારે)

અરે આને શું બોલોછોરે વચન.

વાઘેસો વીર નહીં આપેરે;

એ ૨૬.

બહુ ઉધાડો કરી જરા મનન.

વાઘેસો૦

કદી પાવકનો કોપ શીર થાય;

વાઘેસો૦

કદી ત્રાજવે મેરૂં જો તોળાય.

વાઘેસો૦

કદી પતંગર ઉધાડે નીનેત્ર;

વાઘેસો૦

કદી વણુરત થાય ફળ ક્ષેત્ર.

વાઘેસો૦

કદી નેવ તણા નીર મોલે જાય;

વાઘેસો૦

કદી કંટકમાં ફળ ફૂલ થાય.

વાઘેસો૦

કરો કાઠીતાર બહેરે ઉપાય;

વાઘેસો૦

નીચ ઘેર કેમ ક્ષત્રી પાળે જાય

વાઘેસો૦

કરણ—(પોતાની દુહીતા ને રત્ન જડીત પલંગપર સુતી છે, ત્યાં એકદમ આવી શુરના આવેશમાં મ્યાનથી શમશેર તાણી તેનાપર ધા કરવા ઇચ્છાતુર થાય છે, પરંતુ શમશેર હેઠી પડતાં 'આ મુને શું સુઝ્યું છે' એમ કહી પોતાના મનને ધીક્કાર આપે છે.)

એમનકડ્યાણુ.

આમ મતીશું, પ્રીછે મારી.	એ ટેક.	
નીરપરાધી, નીશ્ચે આ બાળા, સાહસ અરરા મુરારી.		આમ.
ક્રોધ આવશે, અસીમેં કાઢી, ધીક્ક મનવા બુદ્ધિ તારી.		આમ.
ઉપાય યોજ્યો, ક્રોધ સમાવા, શું આ જાણે કૃતી સારી.		આમ.
છાપ મળતરે, બાળ હત્યાની, મસ ચાંદલો શર્મ કારી.		આમ.

સર્વ પાત્રો— (નાટકની સમાપ્તી બાદ ગાયન)

કડ્યાણુ.

ખેલ આજનો, હે સલાજનો;	
ખાંતથી જતાવ્યો એ પ્રતાપ આપનો.	ખેલ૦
આર્યાવર્તના સર્વ જનનું ચાહીને અતી હીત;	
પ્રયાસ કીધો પ્રેમે પાત્રો, યથા મતી દર્શીત.	ખેલ૦
ખેલ ઘણોતો ખાંતે બજવ્યો, બુદ્ધ ચુક ને હોય;	
દોષ ન લેશે આર્ય ઉરમાં, પ્રયાસ પ્રથમનો જોય.	ખેલ૦
આપે તરદી અતી લીધીછે, એ ઉપકાર અમાપ;	
અન્ય વખતે આમજ દેશે, કૃપાંક્ષી દર્શન આપ.	ખેલ૦
હવે પધારો આપ સ્થાન કે, સર્વ ક્ષેમથી જન;	
રત્ન માગીએ પાત્રજનનો, હોસે કરી નમન.	ખેલ૦

સમાપ્ત.

NOTICE.

MANIRATNA—"Multum in Parvo"

This valuable and full of knowledge monthly review has been published from me. Price 10 Annas with postage.

G. L. Shah.

~~જા~~ આ માસનાની પુક જે સાહેબોને જોઈતી હોય, તેઓને નીચેના ઠેકાણેથી રોકડા કોંગતે મળશે.

મોરવી—કસો પાસેથી યા વીકમચંદ મનસુખ ઐંગ્રેજીવનાંમુલર રકુ-લવા હેઠળ આવ પાસેથી. મોરબી તળપદમાં.

રાજકોટ—અત્રી હરી જસમત, ઠેકાણું ખત્રીરાડમાં.

—————

જાહેર સ્વર.

“કરણ વાયેલા” એ નામનું સમાંકી નાટક અવધપદ્યાત્મક આગામી/પરદેશી દુઃખ મુદતમાં ગદ્યક પડવાનું છે, જેનું કદ નાર પંખ-કાંચી તે ચઢક કરમાને આશરે થશે. જેની અંદર સંમાન, ક-પ્રજ્ઞા, વિર, હાસ્ય વગેરે તબક્કાઓ આમેલુપ્ત ચિતાર આપે છે; તેમાં કશ્ચા તથા વિર પ્રધાન છે, તથા નીતિ, શિખા વિગેરેનું સારી રીતે વર્ણન કર્યું છે.

આશા રાખવામાં આવે છે કે, ગમે તેવો માનસ આ અ-સાર સંસારમાં આવી પડેલા શોકમાં ગરક થઈ ગયો હોય, તેને શો-કમાંથી વિરક્ત કરી, તેના મનની સાથે શાંતીની ગોત્રચારી ખાંધી આપવાને આ પુસ્તક છાંતી ઠોકરી ત્રણચાર હા પાડવાને કંઈ પછા-ત નથી એ નિઃસંદેહ છે.

આ પુસ્તકની કીમત અમાઉથી આશ્રય આપનારને મારે કે-લાક હિતેષ્ઠુ આપેના કહેવાથી પ્રતાડી ર ના પોલો રાખવામાં આ-વી છે; પ્રાકળથી ર ૧) એક પોરટેજ ગુદું દસપતે એક પ્રત એક અમાઉથી આશ્રય આપનારના અધિધાને પણ મુદ્દાકીત થશે, નાટ-પેટનો તો વિચારજ કરશેમાં.

મારબી—કાલીપાવાડ.

માલીચંડ એન્ડ અનઅથર્સ

મળલીચંડ.

